

FELUGRÓ ABLAK, SZÉTTÖRDELT VILÁG – ÉLET MÉLYSÉGEK NÉLKÜL

(Az illusztráció forrása: intuitivo.hu)

Az ember nem csak élvezi a civilizációt. Menekül is előle. Mely korszakban, ki és mikor, ez nagyon változó. Sokat panaszkodunk a gyerekek figyelemzavaráról. És sokszor némítják el az embereket, akik arról beszélnek, mennyire előnytelen, sőt, káros az a sok technológiai zaj, amiben élünk. Az a rengeteg „kütyü” ami arra kínálja magát, hogy folyton csak kifelé figyeljünk. Magam is figyelemzavarral születtem, de sem a 60-as, 70-es vagy 80-as években erről a magyarhoni pedagógia (és lélektan) semmit sem tudott. A helyzet csak annyit változott, hogy többet hallunk róla, de pszichiáterek sem veszik mindig észre. A pedagógusok gyakran egy háritási lehetőségként kezelik a figyelemzavart, már, ha felismerik, mondván, ezt vagy azt a gyereket úgy sem lehet tanítani, mert nem tud figyelni.

Sőt, maguk a pedagógusok is kütyükhöz menekülnek: **1. társadalmi nyomás van rajtuk.** Használj modern eszközöket! Okostábla, internet, oktatási programok. A modern kifejezés egyfajta adu-ász, mindent visz. Pedig muszáj megkérdőjelezni. Csak az okostábla az, ami, már ha van, megkönnyíti a tanár dolgát. **2. A képernyő hipnotikus hatása** (mert Nem belső erőfeszítésből jön). Bámulás: a gyorsan változó képek azt az ígéretet nyújtják, hogy a tanuló oda fog figyelni, talán nem rendetlenkedik. Sőt, a tanárnak még magyarázni sem kell, a rövid videó bármiről, legyen az az alumíniumgyártás, vagy a fecskék fészekrakása, a

videó tanít. Mivel sok családban elmarad a meseolvasás, a gyerekeknek nem alakul ki az elégséges verbális kompetenciája, s a fantázia belső képei sem. Így aztán a kütyütársadalom a maga *digitális diktatúrájával*, egész jellegében alkalmatlan gyermeket nevelni. Erős kifejezés, de sajnos igaz.

Gyermekkorban a legjellemzőbb figyelemtípus az önkéntes, kíváncsiságon és utánzási szándékon alapuló figyelem, pl. hogyan kell bekötni a cipőfűzőt, vagy hogyan tartjuk meg egyensúlyunkat a biciklin. A figyelem érettebb korban (7-8 év körül, amit Jean Piaget gyermekpszichológus az ún. műveletek korának mond) már megvalósul külső elvárásra is, ami önfegyelem kérdése. Csakhogy az önfegyelem, a koncentrált figyelem is tanult. Az a család, ahol egyik szülő sem képes koncentrálni, egyik gyermeke sem lesz erre képes. Az önálló feladatok, ami elég, ha csak 1-2-3 percig tartanak, s elismerést is kapnak, segítik a pszichés erőfeszítésre való képességet. Öröm és jutalom nélkül nincs tanulás.

[Jean Piaget – Wikipédia](#)

(sciencephoto.com)

Tulajdonképpen meg kellene tiltani a kütyük idő előtti használatát! Ma már számtalan neurobiológiai¹ és lélektani kutatás, egyben tesztelés IS kimondta: a kütyü a gyermek lelke ellen való. Idő előtt használjuk, sőt, nem arra használjuk, amire való. (Később igen hasznos munkaeszköz)

---

¹ Neurobiológia (görög eredetű szó) = az idegrendszer felépítésével és működésével foglalkozó tudományág

A figyelem alakulása régen nagyon egységes ún. lakossági mintázatot mutatott. Ma ott jobb a helyzet, ahová nem jutott el a „digitális jól-lét”. Maradt a mese, a baba, az építőkocka. A figyelem pszichés teljesítmény, annak élénksége, ébersége, *vigilanciája* van. Általában a gyerek hipervigil, azaz minden újdonság felkelti az érdeklődését. A figyelemnek persze van tartóssága, ezt nevezi a szakirodalom tartósságnak, műszóval, tenacitásnak. A *tenacitás* azt jelenti, a figyelem mennyi ideig rögzített, könnyen, vagy nehezen, vagy egyáltalán nem elterelhető a figyelem? Csakhogy már itt baj van. Mindegy mit csinálsz, tv –t nézel, vagy internetes filmet, vagy rádiót hallgatsz? Biztos lehetsz benne, hogy a reklám, vagy egy előzetes előbb utóbb a legmélyebb drámát is megszakítja. Nem csak megszakítja, darabokra szabdalja! A Föld valóban Mammon (a pénzdiktatúra) birodalma, hiszen az állam csak ilyen-olyan médiumoknak ad elég pénzt, a zavartalan működésre. Normálissá vált a túl sűrű, hangos, villódzó hirdetés. Akár online újság esetén is. Mindent reklámok szakítanak meg. Nagyvárosban, még a járművek oldalán is hirdetés található –ami ilyen tömegméretben ember ellen való. (Vizuális környezetszennyezés.) Nagyszerű mesterem, Vekerdy Tamás (gyermekpszichológus, hiteles zseni, a Waldorf iskolák hazai propagálója, 1935–2019) már évekkel korábban „hunyorított szemmel” figyelte, hisz dolga volt, mit jelentenek a technikai újdonságok -a gyermek „felhasználók körében? A tv, az I phone nevel. Amit, már ha nézzük, EGYÜTT kellene nézni, mert a *legfontosabb szeretetnyelv a minőségi, közös idő!*

[Vekerdy Tamás – Wikipédia](#)

A figyelem az első perctől kezdve egy éves korig az anyjára irányított figyelem, pár hónapos csecsemő meg tud különböztetni mosolygós és nem mosolygós arc utáztatásokat! A gyerek csak a személyes érzelmeken keresztül tud kötődni, nevelhetővé válni, ám a kütyük EZ ELLEN vannak. Az érzelmi éhség nem csak visszavonultságot okozhat, de túlzott ingerkereső magatartást - így kütyüfüggést is! Pláne, hogy agyunk homloklebenyi (prefrontális) része (kontrollált figyelem) gyermek és fiatal korban még fejletlen kb. a 18-21 éves korig). Az állat és gyermek impulzus-vezérelt, de az is marad, ha az „okos-eszközök” pittyegő impulzusait követi minden időkorlát nélkül.

Reggel – mondta Zoli a szolfézsórán – megnézem, kaptam-e SMS-t, vagy mail-t. „Csak utána mosok fogat, a tejet utálok, a cukros kakaó az jó. Anya kiabál, mert Anna (kishúg) miatt folyton elkésünk az óvodából. A kocsiban még nézhetem a mobilt, nálunk a 8. osztályban csak el kell tenni a telefont. Nem szedik össze. Szünetben lehet mobilozni, sokan most ilyen versenykocsis játékkal játszanak szünetben (...) Mi ezt blue tooth –on egymástól másoljuk...” No de a személyközi (interperszonális) és nem tudom másképp mondai: multimodális helyzetekben a kütyü: akadály. Multi = sok, modális = érzékszervi, csatorna, tehát sokcsatornás folyamatról van szó. Tehát az igazi kommunikáció, *személyközi helyzet*: sok-csatornás. Érezzük a másikat, de még az illatát is, az egész testtartását. A figyelem = multimodális. Na most a kütyü mellé bejött a covid-19 és az átkos maszk, ami az *arcon*

Az egyik képernyőről a másikra váltás tönkreteszi az agyat. Túl sok inger, mégis, kevés ideig figyelünk az adott ingerre: a felszínesség és a túlingereltség állapotát hozza létre, tartja fenn évtizedekig. A disztrakció (megszakítottság, a kitartás és a figyelmi-önfegyelmi folytonosság hiánya) egyfajta embertípust hoz létre. Az ilyen, nagyon oszcilláló, nagyon ide-oda lüktető figyelem csak bizonyos szakmában előnyös. Ráadásul: a mi iskolarendszerünk nem szereti, de nem is ismeri az epochális (időszakos témák) tanítást, amikor, ha csak egy hónapig is, *de egy valami áll a fókuszban*. Pl.: A víz, a tenger, a környezetvédelem, a vizes oldatok, a vízfesték, úszás-csónakozás, leves, oldatok készítése, vízi élőlények... Ma már az egész nyugati világ disztraktív. Tolakodó ingerek (felugró ablak, utalás, aláfestő zene, hogy a szöveget is alig érteni) harcolnak a figyelemért. *A kész képek nem engedik a belső fantáziaképek elkészítését* (amiről Vekerdy évtizedig papolt nekünk). Fantázia, kreativitás és lélekellenes. Disztraktív világ – disztraktív emberek. Darabokra tört valóság.

Ma rengeteg ember nem tud öt percig nyugodtan ülni (a gyerekeknek ez tilos, neki mozognia kell). A meditáció, a jóga, a lelki gyakorlatok akármelyik vallás szerint egyben mentálhigiénés „önkarbantartások” is. Sokan megsértődnek, ha nem veszem fel a telefont. Komponálok, vagy csak nincs kedvem megszólalni. A csend teljesen normális és tanítani is kellene a csendet. A teljes kütyü diétát, a totális disz-konnektivitást (nem vagyok be és rákapcsolva semmire). A természetjárás és sportolás „rehabilitálja” a fizikai, *primér valóságot*: a testi, fizikai környezet valóságát. A túlértékelt virtuális és illúzióvilágot odahagyva. NEM kell a kibertérben élni! Túlingerelt, *újdonságkereső* (olykor dopaminra éhes) agyunk újra ingeréhes lesz, s aki még normálisnak született, annak a dopamin (agyú ingerület közvetítő molekula) anyagcseréjét is tönkre teheti a kütyüvel és ingerekkel való gyakori (állandó?) elárasztás. Ma már látni is tudjuk, a **frontális lebeny közepvonalaiban vibráló théta** agyhullámként!

A szülői, majd pedagógusi nevelésnek is meg kell felelni a „*az életkornak megfelelő gondtalanság*” elvének. A gyerekre nem bízhatunk *korát és felelősségét meghaladó* döntést. Innen a gondtalanság kifejezés. Az életkornak megfelelő annyit tesz, senki nem rakhat a gyermek vállára nagy terhet. Tizenöt éves lánytól kérdezte az anyuka: szerinted mégse váljak el apádtól? Az óriási hiba.

(egyensulyért.hu)

[Figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar – Wikipédia](#)

Persze a gyerek cipőt pucolhat. Nézhetem a tv-t, felmehetek a netre? Meddig nézhetem... mit nézhetek?... Nekünk, a gondozónak kell *rövid, konkrét fegyelmezést alkalmazni, nagyon konkrét gyermeknyelven* megfogalmazva. Honnan tudhatná egy öt éves, megnézheti-e az esti krimi? A kütyü nem baby sitter! Sokat panaszkodunk az ADHD-s gyerekekre, miközben maga a világ állítja elő az ADHD-s környezetet! És a korszerű tanár, a korszerű eszközökkel villódzva újrateheríti a villódzást. A *disztraktív világ* és ebben az iskola is, ADHD-s (túlmozgásos figyelemzavar) gyermekként viselkedik. Impulzusokban

gazdag, egyben impulzív is. Mélység nélküli. Tartósság nélküli. A *disztraktív* *gyerek* és serdülő bántóan őszinte. Nem az őszinteség a gond (de e hazug világban az is lehetne), hanem a bántó, „hirtelen” természet. A másik tolerálásának a hiánya, nehézsége. Ám ez nem csak intolerancia, hanem a disztraktivitás is okozhatja. Felszínes figyelem – de ez igaz a társas kapcsolatokra is! Félelem, hogy valaki lemarad valamiről (**fear of missing out** – az angol szakirodalomban).

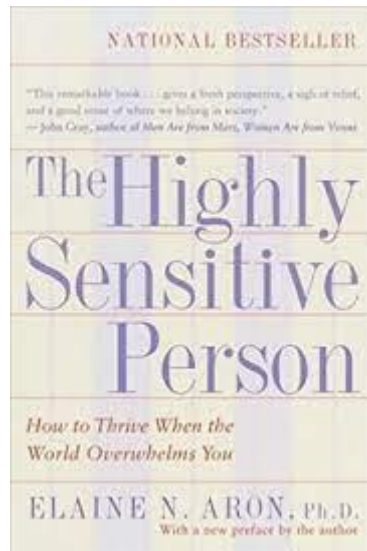
(Az illusztráció forrása: iristhimes.com)

Akár felnőttkorban is. Gyenge, felszínes motiváció még abban a tantárgyban is, amit egyébként szeret a gyerek. Ami minden „mással, eltéréssel” élő gyermek óvodai-iskolai integrálását illeti, az messze nem csak azt jelenti, hogy valakinek helyet adok, hogy ő is létezhesen. Egyben azt is, hogy PÉLDÁ-t adok a többieknek, aki felnőve, mivel látott ilyen gyakorlatot, élt ilyenben, számára már kevesebben lesznek a „mások”, akiket „tolerálnia kell.” Adjunk alkalmat *együttes elmélyülésre*. (Fókusz)

A **fókuszolás tanult** erősségünk lehet, s megvalósítása az ún. *kognitív kontroll* segítségével zajlik: mi a belső cél, mi a feltétlen prioritás (elsőbbség, minden más, vetélkedő ingerrel szemben)? Ennek agyi alapja a homloklebény (a prefrontális) agykéreg, ami felülbírája az ösztönös viselkedést). Kevesebb képernyő! Filmek – de nem a tv-ben, reklám és megszakításokkal. Elterelés, háttérzaj, állandó megszakítás ide-oda csapongó felszíni figyelem nélkül. NE állj be a sorba, kedves pedagógus, gyógypedagógus kollega. Ne szolgáljuk, főleg ne a gyerek érdekeivel szemben, ezt a részleteire, szilánkjaira, apró részeire esett világot. A hegedűtanár utaljon a zongorára, a matektanár a fizikára, a fizikatanár a bioszra, mert el fogjuk felejtetni az Egészet. Ami igenis: kedvez a kütyüknek, az a csak érzelmi-figyelmi illúzió. Érdekes, villószik. A tény az, hogy *nem kapnak gyermekeink ún. személyes érzelmeket*. Ez mindig pótszerekhez vezet (legyen az szerhasználat, vagy pótcselekvés). A pót-pótszert

a vallás is, az élelmiszeripar is feltalálta. A szétforgácsolt figyelem és élet nem tud Egészséget adni. A pedagógia világában ez kevesebbet, alaposabban-t jelent. Miért, mit is adhatnánk tovább, ha nem az Egész-re irányuló kereső-összerakó beállítódást? A kommunizmusban örültünk, ha volt olyan farmer nadrág, ami pont ránk jó. *A túl sok kínálat, a túl sok csábító inger: ellehetetleníti a döntést* – sokszor még felnőtteknél is. A kütyük és programjaik **óriási kínálatot** adnak. Igazából nem, mert sok a hasonló, számítógépes játékok, de hasonlítanak, főzőműsorok, de majd' **ugyan olyanok**, mobilos játékok... A **választás nem minőségi**. A „lehetőségekkel való” elárasztás és a **legjobb választás kényszere** folyamatok szorongással jár! És persze gyakori elégedetlenséggel. Több elmélyedést (még ha csak rövid időkre is) egy dologra! Több **fókusz** arra, ami van. Több öröm azért, ami már megvan. Ez mind tanult folyamat, s gyerek esetén a fókusz nem több, mint 1-5 perc, s a fókusz erőfeszítését lássa a tanárán (szülején) is! A kütyük rászokathatnak, hogy a külvilág foglyai legyünk. Adódik egy probléma s majd az egyik kütyün keresztül megoldjuk. Vízfóráló mosógép, kávéfőző, vasaló, számítógép, okosóra. Életünk célja nem az, hogy ebben az anyagi világban maradjunk, amiről a világvallások azt tartják, ez itt mind, csak illúzió. Híd: csak átmegyünk rajta. És akkor jön az okos eszközök arzenálja, amik illúziót (extended reality, okos-eszközzel kiterjesztett valóság) teremtenek az illúzióban. Az okos-eszközök majd' száz százaléka vizuális típusú, ráadásul világunk vizuálissá lett; az ingerek 80 %-a látási inger. (Tehát az ingerek **modularitásból kiesik** a tapintás, a mozgás, hallás).

A túlingerlés ellen a testi és jóga gyakorlatok hatásosak. Le kell horgonyozni a testtudatosságban, melyik izom milyen állapotban van? A test, a testi működések *pásztázása visszaadja a figyelmet* a reális világnak. Öt-hét perc ilyen gyakorlatok felfrissítik a tanért a gyereket egyaránt. Nem pedagógus az az igazgató, aki ez ellen szót emelne. Élünk a tanszabadsággal, a túlingerelt gyerekeknek szüksége van szünetekre. Harminc éve is mondtuk, felpörgött, neurotikus világban élünk. Na, ma ez tényleg igaz. Az agy kutatások és pszichológiai tesztek igazolták, hogy mára a gyermekpopulációban 20%-ra nőtt a *nagyon érzékeny gyermekek aránya* (Highly Sensitive Person, Aron&Aron 1997). Itt a környezeti ingerekre adott jó-

val **élénkebb válasz**, majd a túlingerlés igen megterhelővé válhat. **Akkor is**, ha a gyerek **zárkózott, vagy introvertált**. Igazából minden órát öt perc csenddel kellene kezdenünk, a szünet nem erre való, az a szociális interakciók és mozgás ideje. Mindenképp a diáké. Nem cseresznyézhathatunk, milyen (a tanárnak ideális) diákok volnának jók, egy jól tanuló osztályban. A jó tanár eleve integratív természetű, ez persze megterhelő; mert *sok mindenre és sok mindenkire* kell figyelnie és *sokféleképp kell kezelnie* e sokféleséget. (Módszertani sokoldalúság, a tanár ún. oszcilláló figyelme – osztály, én, s amit mondok). Önmagában, a nyugati kultúra, a nagyvárosban felnövés eleve nem gyermekbarát. Ez egy ítélettel felérő tény. A régi magyar elmekörtán könyvekben volt egy kifejezés az elme alapműködésére a gondolatok, érzések ide-oda cikázására, ez volt a 'zsong'. A belső zsong(ás).

Ez az elmék alapzaja, amihez a robbanásszerűen megnövekedett okos-eszközök, az azokon elérhető ilyen-olyan játékok, programok, műsorok a *külvilág foglyává teszik* az embert, és alaposan túlterhelik idegrendszerünket. A megoldás, az okos-eszköz diéta. Az, **hogyan állandóan elérhetőek vagyunk, nem jó**. Ezt

elsősorban az otthonról dolgozók (Home Office) tudják, amikor sok faragatlan főnök még est 7-kor infó kér tőle. A gyermeki idegrendszer éretlen s ezért sérülékeny.

Nem alakulnak ki az agyon belüli összeköttetések, az idegsejti kapcsolatok, a serdülőknél pedig újrarahuzalozódik az agy. A társak elvárása, hogy naponta ötször ellenőrizze valaki a face book-ját, a mailjeit, s állandóan SMS-ekre válaszoljon, egy ún. *belső eltereltséget* hoz létre, mert félünk, a ha nem leszünk elérhetőek, s nem válaszolunk szinte azonnal, akkor megharagszanak ránk (csoportnyomás, kulturális elvárások). A rossz előadó, s a nem felkészült pedagógus nem számol a figyelem időbeni jellegeivel, sőt, a figyelem gyermek és serdülőkor sajátosságaival. A magas elvárás gyermek és serdülőkorban irreális, tehát az óráknak valamelyest fluktuálóknak kellene lenniük. Figyelem, pihenés, más típusú hanghordozás, más aktivitás, figyelem -a ciklus indul előről. A figyelem pihentetés, egy másik, zavaró inger elnyomása (ignorálás) nem ugyan ahhoz az agyi területhez kötött! Korábban azt hittük, a fókusz és a többi inger figyelmen kívül hagyása ugyan annak az éremnek a két oldala, nem! *Ezért jobbak azok az iskolák, ahol rendszeres ellazulás (relaxáció) jógalézés, egy-két lazító gyakorlat a napi rutin része.* A gyermek megtanul figyelmen kívül hagyni, ha mi is tanítjuk ezt. Húszegynéhány éves kortól megváltoznak az agyi képek (funkcionális MRI), mert már rutinszerűbb a zavaró ingere ignorálása. (Adam Gazzaley PhD neurobiológus kutatásai. Univ. of Pennsylvania USA, 2016)

Adam Gazzaley, M.D., Ph.D., Neuroscape

Adam Gazzaley amerikai idegtudós, szerző, fotós, vállalkozó és feltaláló. A Neuroscape alapítója és ügyvezető igazgatója, valamint David Dolby jeles neurológiai, élettani és pszichiátriai professzor a Kaliforniai Egyetemen, San Franciscóban.

Az olyan feladatok, **ahol több részfeladatra** is figyelni kell (multitasking) kifejezetten **edzik a figyelmet**. Annak szelekcióját, mi fontos, sőt, mi meddig fontos valami (időfaktor!), s mi nem. Ilyen a dráma játék óra, s **ilyen: minden hangszerstanulás**, mert sok részfeladat eredménye mindössze „öt darab dallamhang”: mi van a kottában, az hol van a hangszeremen, mi az utasítás (pl. rövid, vagy halk stb. hangok), rövid idejű emlékezet, visszacsatolás, megcsináltam-e, téri tájékozódás: szem-kéz koordináció, hol vannak ezek a hangok pl. gitáron, hegedűn?

Ne használjunk sok angol kifejezést, mert annyira árnyalt, szép, egyedi = nem indogermán a nyelvünk. Én a multitasking helyett az *összetett, vagy nagyon összetett feladat* kifejezést ajánlanám.

A művészetoktatás azért van kiemelkedő helyen, mert minden hangszerjáték nagyon összetett, pláne, amikor majd a zongorakíséretre is figyelni kell. Hányszor panaszoznak a zeneiskolai növendékeink, hogy nagyon zavarja őket! Nos, az *összetett feladatok kivitelezésekor* kifejezetten idegi hálózatok (gráfok) épülnek fel! A homloklebeny kisebb ideghálózata egy egész karmestereként viselkedik -egy feladathoz szükséges nagyobb motoros (mozgásos) vizuális (látási) haptikus (tapintási) stb. *elemek összerendezésekor*. Ilyenkor ide-oda pásztázó (oszilláló, ide-oda ugráló) figyelem kell.

Az, hogy a tv csatornák 95%-án vizuális szemét ömlik sincs rendben, de hogy ma már minden képernyőn megszakad a folyamat („film”, műsor), egy reklám, vagy előzetes miatt. **E világ a figyelem s elmélyültség ellen való**, sőt, a **figyelem elleni terror: a felugró ablak**. A *felugró ablak* persze kontra- produktív, mert már nem figyelünk rá, de arra jó, hogy csak tovább tördelje ezt a csak szilánkjában létező világot. Az amerikai pszichiátriai társaság (APA) úgy hároméves korig nem engedné képernyőt, de okostelefon használatát sem. Én azt gondolom, ez egy kompromisszum eredménye. Magam **öt-hat éves korig sem engednék képernyőt a gyerekek elé**. Kivétel csak az igényes rövid rajzfilm, heti kétszer esetleg, főleg, ha utána a nélkül is lehet mesélni, sőt, alakokat rajzolni (elaboráció, emlék + saját belső képek, fantázia).

Azért ne menjünk el a mellett, hogy a covid pandémia kikényszerítette távoktatás csak ráerősített az okos-eszközök használatakor kialakuló függőségre. És az élő, közvetlen személyes emberi viszonyok leértékelésének veszélyére.

(Az illusztráció forrása: allianceforchildhood.com)

*Az Alliance for childhood (Szövetség a gyermekekért, 2000-ben már) javaslata: Az információs eszközöket piacra dobók hozzák nyilvánosságra ezen eszközök veszélyességi faktorait, magyarul; adjanak hozzájuk „használati utasítást”. Sőt: az ilyen eszközök gyermekeket célzó reklámjainak teljes betiltását sürgeti. – Miért? Mert egy még messze éretlen központi idegrendszerrel és egy éretlen személyiségről van szó. Biológiailag: az **éretlen idegrendszer nem tud fókuszolni** és ignorálni, azaz *mellékes ingereket kiszűrni*. A gyerek nem tud még önmagának nemet mondani!*

Óvodában egyértelműen tilos még a rajzfilm is akkor is, ha az híres magyar animációs alkotás. A vibráló képernyő gátolja az idegszálak szigetelését (mielinizáció). Nem kell gyermekkorban „*elektronikus kokain*”. És megint egy megjegyzés, milyen ez a „kultúra”, ami már korán károsítja a gyermeket?? A képernyőtől nem csak passzív lesz a gyerek. A gyerekeknek muszáj mozogni ahhoz, hogy fejlődjön, nem csak a **testtudatosságot veszi el** a kétdimenziós képernyő. Hanem, **nem engedi fejlődni a testséma**, az írás, a beszéd agyi pályáit s e funkciók begyakorlását. A szakirodalom használ is olyan kifejezést, hogy *Digitális Demencia* (elbutulás). A gyermek, a fiatal kognitív (gondolkodás) fejlődéséhez **kell a mozgás!** A zeneoktatásban ezt célozta a Kovács módszer. Az iskoláknak ellen kellene állni a digitális kísértéseknek. az már önmagába elgondolkodtató, hogy a szilíciumvölgy magas beosztású alkalmazottjainak gyerekei „ámítógép” mentes iskolába járatják gyermekeiket...

Minden függőség, depresszió és a kompenzálás miatti túlzott *képernyő használat* mögött gyakran találni szeretetételenséget, szegényes társkapcsolatot. Ezt azért tartjuk észben, a számítógép ragyogó eszköz rengeteg mindenre, a kottaprogramtól a háztervező programokon át az úrhajó vezérléséig. Játékra is jó, de *nem társ*. Az ember **társa programozott**, agyi huzalos szintén is tehát az élő, eleven személy, a társ, nem helyettesíthető. A facebook (a szociális médiák) egyik veszélye, hogy **igazi kapcsolatot szimulálnak**. A gyerekek éheznek a like-kokra, a követőik számával mérik a személyes sikert. Nem a gyerekeket kell megváltoztatni, saját magunkat. Több idő, több szeretet nekik, ez az igazi versenytársa a képernyőknek. Amit az iskola folyosóján látok, az az, hogy minden gyerek játszik a mobilján, ritkábban ketten nézik ugyan azt az okos-telefont. Ha egy gyerek képes négyéves koráig szocializálódni, utána már a gyerekközösség is szocializálja –ha képernyő „varázsa” nem takarja el az élő arcokat.

***Dunkel N Norbert** zenepedagógus, zeneszerző-zeneterapeuta, orgonaművész, filozófus